

Naslov članka/Article:

Trajnostna mobilnost pri pouku na razredni stopnji

Sustainable Mobility in Lessons at the Primary Level

Avtor/Author:

Mihaela Kerin

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk št. 1/2021, letnik 23

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2021

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Mihaela Kerin,
Zavod RS za šolstvo

Trajnostna mobilnost pri pouku na razredni stopnji

IZVLEČEK: Ozaveščanje o pomenu in vlogi trajnostne mobilnosti se v šolskem prostoru odraža v raznolikih dejavnostih preko katerih učenci pridobivajo znanja, spretnosti in veščine ter razvijajo odnos do področja za trajnostno delovanje. Namen prispevka je predstaviti vključenost ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti v veljavnih učnih načrtih predmetov, ki se uresničujejo s poučevanjem na razredni stopnji ter predlagati nekaj izhodišč za načrtovanje učnega procesa, ki se dogaja pri rednem pouku. Pregled splošnih in operativnih ciljev, vsebin in didaktičnih priporočil učnih načrtov kaže na neposredno in posredno vključenost trajnostne mobilnosti pri različnih predmetih. Pri tem razvijajoča se platforma interaktivnih učnih načrtov predlaga cilje in vsebine za pouk na daljavo. Učni načrti so izhodišče za načrtovanje trajnostne mobilnosti kot kroskurikularne teme v obveznem programu osnovnošolskega izobraževanja. Učitelji naj v skladu z razvojnimi in drugimi značilnostmi učencev ter didaktičnimi priporočili, trajnostno mobilnost načrtujejo in udeležujejo z medpredmetnim povezovanjem, aktivnimi pristopi učenja, formativnim spremljanjem, uporabo sodobne tehnologije ipd.

Ključne besede: trajnostna mobilnost, učni načrti predmetov, načrtovanje pouka

Sustainable Mobility in Lessons at the Primary Level

Abstract: In the school setting, the raising of awareness of the importance and role of sustainable mobility is reflected in diverse activities through which pupils acquire knowledge, abilities and skills, and develop an attitude towards this issue in order to act sustainably. The purpose of the paper is to present the inclusion of sustainable mobility objectives and contents in the valid curricula of subjects, which are being realized through teaching at the primary level, and to suggest a few starting points for planning the learning process taking place during regular lessons. A review of the general and operational objectives, contents and didactic recommendations in the curricula indicates a direct and indirect inclusion of sustainable mobility in different subjects. The emerging platform for interactive curricula proposes objectives and contents for distance education. Curricula are the starting point for planning sustainable mobility as a cross-curricular topic in the compulsory programme of primary education. In accordance with the pupils' developmental and other characteristics, and with the

didactic recommendations, teachers should plan and realize sustainable mobility through cross-curricular integration, active learning approaches, formative assessment, use of modern technology, etc.

Keywords: sustainable mobility, subject curricula, lesson planning

Uvod

Učni načrti predmetov kažejo na formalno učenje učencev razredne stopnje o trajnostnem razvoju, o trajnostni mobilnosti kot kroskurikularni temi. Uresničujejo se s poučevanjem v okviru obveznega programa, ki se zgodi pri rednem pouku in v dnevih dejavnosti, najpogosteje v organizaciji športnega ali tehničnega dneva.

Pri določanju ciljev in vsebin v učnih načrtih predmetov izhajamo iz pojmov, ki so jih opredelili M. Ogrin idr. (2019, str. 10–11): 1) »Trajnostni razvoj je razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe. 2) Mobilnost je možnost premikanja ljudi in blaga in je odvisna od razpoložljivih potovalnih načinov. 3) Trajnostna mobilnost je sestavni del trajnostnega razvoja in pomeni premikanje na trajnosten način, kar vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in podobno. Značilna je težnja k uravnoteženju socialne, ekonomske in okoljske komponente razvoja, s tem pa skrb za okoljsko trajnost, gospodarsko trajnost in socialno trajnost«.

Umeščenost ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti v učne načrte

Učni načrti predmetov na razredni stopnji v splošnih ciljnih umeščajo trajnostno mobilnost v luči trajnostnega razvoja pri spoznavanju okolja, družbi ter naravoslovju in tehniki.

Splošni cilji pri spoznavanju okolja vključujejo cilj vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj kot tistega, ki »zajema zavedanje zdajšnjih in prihodnjih okoljskih in družbenih vprašanj človeštva ter s tem povezano ohranjanje naravnega okolja in sonaravno gospodarjenje z njim« (Kolar idr., str. 5). Splošni cilji pri predmetu družba izpostavljajo razumevanje učencev o svojem družbenem, kulturnem in naravnem okolju v času in prostoru, zavedanje učencev o interakciji, soodvisnosti kulturnih, družbenih, naravnih procesov in pojavov ter pomembnost trajnostnega razvoja. Vključujejo presojanje učencev o vplivih tehnološkega in družbenega razvoja na okolje in kakovost življenja ljudi, spoznavanje pomena delovanja in načrtovanja z vidika trajnostnega razvoja (Budnar idr., str.

5–6). Pri naravoslovju in tehniki, splošni cilji izpostavljajo izkustveno doživljanje učencev v različnih naravnih in umetnih okoljih, njihovo dejavno vključevanje v pouk, raziskovanje, proučevanje sestavin in razmerij med njimi, navajanje na sodelovanje in presojanje o projektih z etičnega, tehnološkega in gospodarskega vidika. Aktualne teme s področja trajnostnega razvoja se lahko vpleta v skoraj vse teme predmeta (Vodopivec idr., str. 5–6).

Operativni cilji in vsebine trajnostne mobilnosti so v učne načrte vključeni neposredno in posredno.

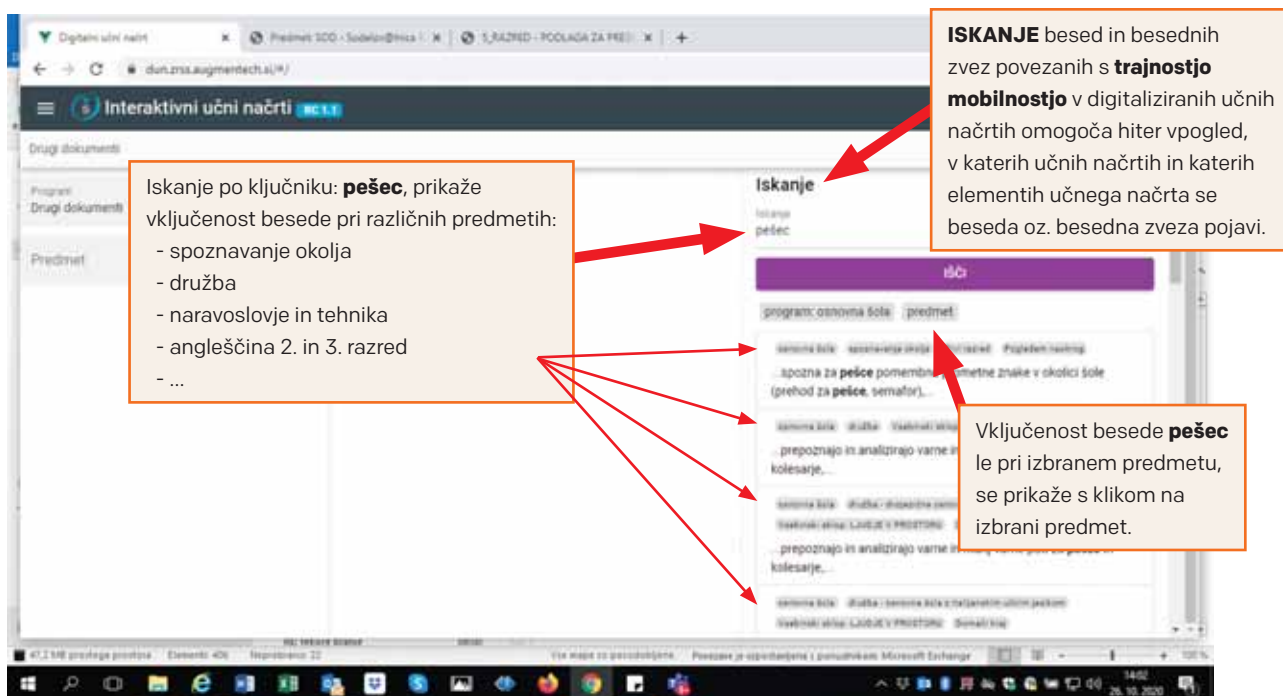
Umeščenost se neposredno kaže predvsem v učnih načrtih predmetov spoznavanje okolja, angleščina v 2. in 3. razredu, naravoslovje in tehnika, družba in šport. Pomeni, da učitelji v posameznem razredu načrtujejo in izvajajo pouk izhajajoč iz zapisanih ciljev in vsebin predmeta, ki vključujejo trajnostno mobilnost s konkretno opredeljenimi oz. zapisanimi besedami oz. besednimi zvezami: promet, prometna varnost, kolesar, kolesarjenje, pešec, trajnostna mobilnost, trajnostni razvoj.

Posredna umeščenost ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti se kaže pri zapisu v učnih načrtih predmetov slovenščina, matematika, glasbena umetnost, likovna umetnost, angleščina v 4. in 5. razredu ter gospodinjstvo v 5. razredu. Čeprav se cilji in vsebine v teh učnih načrtih navezujejo na posamezen predmet oz. njihov zapis ne konkretizira trajnostne mobilnosti, jo učitelji vključujejo v pouk kot temo/vsebino, s katerimi se uresničujejo posamezni cilji predmeta. Pomeni, da se cilji in vsebine navedenih predmetov v posameznem razredu smiselno medpredmetno povezujejo s cilji in vsebinami učnih načrtov predmetov, ki neposredno opredeljujejo trajnostno mobilnost.

Razvijajoča se interaktivna platforma učnih načrtov oz. digitalizacija veljavnih učnih načrtov predmetov, učiteljem omogoča hitrejši uvid v zastopanost trajnostne mobilnosti v posameznem učnem načrtu ali v več učnih načrtih hkrati, na povezavi: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>. Digitalizirani učni načrti nudijo vpogled, katere cilje in vsebine trajnostne mobilnosti načrtujejo za pouk in katere za pouk na daljavo. Pri pregledu po razredih v nadaljevanju, je potrebno upoštevati:

- z zeleno barvo so zapisani predlagani cilji in vsebine učnega načrta za pouk na daljavo,
- z vijolično barvo so zapisani izbirni cilji in vsebine učnega načrta za pouk v šoli.

Vpogled v učne načrte kaže na postopno nadgradnjo ciljev in vsebin od 1. do 5. razreda pri spoznavanju okolja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju v cilje in vsebine pri naravoslovju in tehniki ter družbi v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju, preko katerih učenci postopoma širijo spoznanja pridobljena o domačem okolju na širše okolje, se urijo v postopkih in spretnostih ter ob tem razvijajo pozitiven odnos do trajnostnega razvoja, trajnostne mobilnosti.

Slika 1: Interaktivni učni načrti na razvijajoči se platformi. Vir: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>.

Priporočila za načrtovanje pouka, ki vključuje trajnostno mobilnost

Didaktična priporočila v učnih načrtih predmetov na razredni stopnji usmerjajo učitelje k medpredmetnemu povezovanju, uporabi aktivnih pristopov učenja, spodbujanju veščin za 21. stoletje, spremljanju in preverjanju napredka učencev, individualizaciji in diferenciaciji, uporabi sodobne tehnologije ..., kar velja tudi za pouk, ki uresničuje cilje in vsebine varne trajnostne mobilnosti, trajnostnega razvoja.

Didaktična priporočila predmeta šport posebej izpostavljajo še priporočila za izvedbo športnega dne kolesarjenja, kot eno od aerobnih dejavnosti v prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju in organizacijo športnega dne pohodništva.

Medpredmetno povezovanje

Načrtovanje neposrednih ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti v učnih načrtih naj bo usmerjeno v načrtovanje medpredmetnih učnih sklopov, v katerih se povezujejo znanja in veščine različnih predmetov. Načrtovanje učnih sklopov naj vključuje aktualne vsebine in veščine: sodelovanja, komuniciranja, kritičnega mišljenja, reševanja problemov, argumentiranja in odločanja, ustvarjalnosti in druge, ki so temelj učinkovitega delovanja v svetu in jih v različnih kombinacijah terja prav vsaka življenjska situacija. Posebno pozornost naj učitelji namenijo smiselnemu medpredmetnemu povezovanju, se

izogibajo t. i. mineštri oziroma združevanju vsega po malo. Naj bo v medpredmetnem učnem sklopu jasno opredeljeno, kaj učitelji želijo, da učenci znajo, dosežejo, vedo, zmorejo narediti ... in čemu bodo dali poudarek. Razvoj trajnostne mobilnosti naj bo razviden že iz namenov učenja in kriterijev uspešnosti, ki naj bodo učencem jasni in razumljivi.

Primer v nadaljevanju prikazuje opredelitev namena učenja in kriterijev uspešnosti v medpredmetnem sklopu.

Namen učenja:

spoznavanje okolja

- uporabiti pravila obnašanja v prometu (varna hoja in prometni znaki v okolici šole).

glasbena umetnost

- začutiti razpoloženje v pesmi M. Slosar Semafor, preko petja in glasbene spremljave.

Uspešen bom, ko bom ...

- ustrezno opisal pravila varne hoje v skupini in če sem z odraslim,
- pravilno/varno prečkal cesto,
- pravilno/varno hodil po pločniku in kjer ni pločnika,
- upošteval prometne znake za pešce,
- upošteval jasno izreko in razpoloženje pesmi (glasno - tiho) ob petju,
- ustrezno spremljal pesem s preprostimi glasbilom.

Vključevanje aktivnih pristopov učenja

Pri načrtovanju poteka pouka učitelji premislijo, kako bodo učenci načrtovano dosegli. Cilj trajnostne mobilnosti pri poučevanju je v tem, da je učenje učencev predvsem življenjsko, v kontekstu, ki je učencem blizu. Pouk naj vključuje pristope v in zunaj učilnice,

Trajnostna mobilnost skozi cilje učnih načrtov v 1. vzgojno-izobraževalnem obdobju

1. RAZRED	2. RAZRED	3. RAZRED
SPOZNAVANJE OKOLJA		
V tematskem sklopu Promet , učenci:		
<ul style="list-style-type: none"> - opazujejo in spoznajo prometne poti v okolici šole in poznajo varno pot v šolo, - znajo opisati, kaj pomenijo prometni znaki, pomembni za pešce in kolesarje v okolici šole poznajo pravila varne hoje, - razumejo pomen vidnosti v prometu, v povezavi z ustavljanjem vozila ter nošenjem rumene rutice in uporabo kresničke, - presojajo vedenje sopotnika v različnih prevoznih sredstvih, 	<ul style="list-style-type: none"> - poznajo pomen prometnih znakov, ki jih srečujejo na svoji poti v šolo in znakov, pomembnih za vedenje učencev - poznajo pravila obnašanja v različnih prevoznih sredstvih, - razumejo nevarnosti prometa v različnih vremenskih razmerah, a vedenje pešcev, 	<ul style="list-style-type: none"> - razložijo pomen prometnih znakov, pomembnih za vedenje kolesarjev, - poznajo različna prometna sredstva in objekte ter njihovo vlogo v prometu (kolo, motor, avto, avtobus, tovorno vozilo, vlak, letalo, ladja itd.) in okolju, - spoznajo vzroke za potovanja, - vedo, da promet onesnažuje zrak, vodo in prst (če ni nujno, izberemo za pot sredstvo, ki manj onesnažuje, gremo peš, s kolesom, vlakom),
<ul style="list-style-type: none"> - vedo, da udeležba v prometu pod vplivom alkohola, mamil in zdravil ogroža vse udeležence v prometu, 		
<ul style="list-style-type: none"> - znajo zgraditi model okolice šole in na njem simulirajo promet in prometne situacije. 		
V tematskem sklopu Okoljska vzgoja , učenci:		
<ul style="list-style-type: none"> - znajo opisati, kako sami in drugi vplivajo na naravo, - znajo pojasniti, kako sami dejavno prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja ter k urejanju okolja, v katerem živijo, 		
<ul style="list-style-type: none"> - vedo, da so spremembe v okolju včasih za živali ali rastline ugodne, včasih pa škodljive, lahko pa so za nekatere ugodne in za druge škodljive, - vedo, da ob proizvodnji in v vsakdanjem življenju nastajajo odpadki, znajo opisati ustrezna ravnanja z odpadki, za varovanje in vzdrževanje okolja, - spoznajo, kako potrošništvo vpliva na okolje, poznajo glavne onesnaževalce in posledice onesnaženja vode, zraka in tal. 		
V tematskem sklopu Sile in gibanja , učenci:		
<ul style="list-style-type: none"> - znajo natančno opazovati, opisati in poimenovati lastno gibanje, gibanje živali in igrač, - vedo, kaj povzroča spreminjanje gibanja. 	<ul style="list-style-type: none"> - znajo natančno opazovati, opisati in poimenovati delovanje in gibanje tehničnih naprav in vozil ter njihovih delov, - znajo opazovati, opisati in ugotoviti, kako nastajajo sledovi gibanja in kaj jih povzroča, - znajo opisati ravnovesje in ločiti stanje ravnovesja od stanja mirovanja, - znajo uporabiti nekatere pripomočke za gibanje. 	<ul style="list-style-type: none"> - spoznajo, da lahko vplivamo na gibanje (smer, hitrost idr.), - ugotavljajo, da gibanje povzročimo s potiskanjem ali vlečenjem in da se gibanje lahko prenaša, - spoznajo načine gibanja teles v vodi in zraku ter po različnih trdnih površinah in kaj vpliva na to gibanje.
V tematskem sklopu Odnosi , učenci:		
<ul style="list-style-type: none"> - spoznajo pomen pravil družbenega življenja (od pravil iz otroških iger, pravil v šoli do pravil družbenega življenja), - vedo, zakaj potrebujemo pravila, - spoznajo pomen sporazumevanja in razvijajo sposobnosti za sporazumevanje, - vedo, da je treba upoštevati tudi lastne interese in potrebe ter interese in potrebe drugih, - spoznajo in urijo ustrezna ravnanja v različnih družbenih primerih. 	<ul style="list-style-type: none"> - spoznajo, da ljudje, ki živijo ali delajo skupaj, vstopajo v določene medsebojne odnose, - ugotavljajo in pozitivno doživljajo, da si tako otroci kot odrasli ne glede na spol svobodno izbiramo različne igre in igrače, vrste športa, zabave, prijatelje in prijateljice, poklic oziroma delo, - spoznajo, da smo ljudje različni, in razumejo različnost, vedo, da morajo biti vsem (ne glede na razlike) dani pogoji, da živimo človeka vredno življenje, - spoznajo in urijo ustrezna ravnanja v različnih družbenih primerih. 	<ul style="list-style-type: none"> - vedo, da moramo ljudje v življenju nekatere dejavnosti nujno početi, nekatere pa zato, ker se tako odločimo in ko se za to odločimo, - ugotavljajo, da smo ljudje, države, celine med seboj povezani in soodvisni,

Cilji in vsebine se uresničujejo z vključevanjem **spoznavnih postopkov**: opazovanja, urejanja, razvrščanja, prirejanja, eksperimentiranja, ravnanja s podatki, sklepanja, sporočanja.

ŠPORT

- z zavestnim nadzorom telesa oblikujejo pravilno telesno držo,
 - izboljšujejo gibalne in funkcionalne sposobnosti, skladnost /koordinacija gibanja, moč, hitrost, gibljivost, ravnotežje, natančnost, aerobna vzdržljivost,
 - zavestno nadzorujejo svoje telo v gimnastičnih položajih in gibanjih, ki jih izvajajo v različnih smereh in ravneh ter okoli različnih osi,
 - preizkušajo svoje zmogljivosti ob obvladanju svojega telesa in izražanju z gibanjem,
 - pridobivajo osnovne higienske navade, povezane s športno vadbo oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce (strpno in prijateljsko vedenje v skupini, upoštevanje pravil),
 - poznajo osnovna načela varnosti,
- poznajo pravilno telesno držo, - razumejo pomen pravilne telesne drže in higiene.

SLOVENŠČINA

Povezovanje z vsebinami SPO, ki vključujejo trajnostno mobilnost, trajnostni razvoj se lahko uresničuje preko razvijanja zmožnosti pogovarjanja, poslušanja, govornega nastopanja, branja in pisanja, jezikovne in slogovne zmožnosti, metajezikovne zmožnosti. Preko različnih vrst neumetnostnih besedil: npr. osebnih in telefonskih pogovorov, pripoved o doživetjih, novica, opisi, obnova posnetka, besedila o sebi, o svojem okolju, itd.

MATEMATIKA

Povezovanje z vsebinami SPO, ki vključujejo trajnostno mobilnost, trajnostni razvoj se lahko uresničuje:

- Pri temi Geometrija in merjenje v sklopu Orientacija, učenci
 - razvijajo prostorske in ravninske predstave ter sposobnost orientacije v ravnini in prostoru,
- se premikajo po navodilih po prostoru ...
 - oblikujejo navodilo za premikanje po prostoru in se po navodilih premikajo...
 - berejo različne načrte (npr.: učilnice, šolskih prostorov, šolske okolice, mest), se orientirajo po njih in oblikujejo navodilo za gibanje po prostoru...

Pri temi **Druge vsebine** pri sklopu Obdelava podatkov učenci

- predstavijo podatke z dano preglednico in s figurim prikazom (vrstičnim ali stolpčnim),
 - zberejo in uredijo podatke ter jih čim pregledneje predstavijo in preberejo,
 - rešijo problem, ki zahteva zbiranje in urejanje podatkov, njihovo pregledno predstavitev ter branje in interpretacijo,

Pri temi **Druge vsebine** v sklopu Matematični problemi in problemi z življenjskimi situacijami, učenci

- rešijo (besedilne) probleme, ga sistematično rešijo in pri tem uporabljajo različne strategije reševanja

LIKOVNA UMETNOST

Učenci uresničujejo cilje oblikovanja na ploskvi (risanje, slikanje, grafika) in oblikovanja v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura) preko likovnega izražanja v likovnih nalogah, katerih motivi lahko izhajajo iz vsebin predmeta SPO oz. trajnostne mobilnosti, trajnostnega razvoja.

GLASBENA UMETNOST

Učenci uresničujejo cilje predmeta preko glasbenega izvajanja (petje, ritmična izreka, igranje na inštrumente), preko glasbene dejavnosti poslušanja in ustvarjanja, ki vključuje izbor različnih pesmi/skladb z besedno vsebino na temo promet, razpoloženja v njem. Razvijajo občutljivost za zdravo zvočno okolje.

TUJI JEZIK

Učenci uresničujejo cilje poslušanja in slušnega razumevanja ter govornega sporočanja in sporazumevanja ter (ob koncu 3. razreda) branja in pisanja preko predlagane vsebine Promet pri SPO:

varna pot v šolo, prometna sredstva, model prometne ureditve v okolici šole, npr. učenci poznajo pomen prometnih znakov, ki jih srečujejo na svoji poti v šolo, in znakov, pomembnih za vedenje pešcev.	vrste prometa, prometna sredstva, vloga, npr. učenci poznajo različna prometna sredstva in objekte ter njihovo vlogo v prometu (kolo, motor, avto, avtobus, tovorno vozilo, vlak, letalo, ladja itd.) in okolju.

Trajnostna mobilnost skozi cilje učnih načrtov v 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju

4. RAZRED
5. RAZRED

NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA

Pri temi **Sile in gibanja**, učenci znajo:

- ugotoviti različne načine premikanja teles,
- ugotoviti podobnosti in razlike med gibanjem nekaterih živali in gibanjem človeka,
- razložiti pomen lastnosti površin glede na različne načine gibanja,
- ugotoviti pomen posebnih pravil za promet,
- utemeljiti pomen ustrezne opreme za različne načine gibanja,
- pojasniti, da je za varnost prometa pomembno, da so udeleženci v prometu pozorni na druge,
- razložiti, čemu so namenjeni signalna oprema vozil in pešcevi ter prometni znaki,
- utemeljiti pomen varnostne čelade pri vožnji s kolesom ter pripenjanja varnostnega pasu v avtu,
- poimenovati in opisati sestavne dele in obvezno opremo kolesa in ga znajo pravilno vzdrževati,
- razložiti in utemeljiti pomen ravnanja v prometu skladno s predpisi in glede na razmere na cestišču.

Pri temi **Človek**, učenci znajo:

- načrtovati in izvajati preprosto raziskavo, s katero ugotavljajo, kako se spreminja srčni utrip s telesnim naporom.

Pri temi **Živa bitja**, učenci znajo:

- napovedati posledice človekovega nenehnega posega v naravno okolje in vrednotiti učinke,
- utemeljiti pomen trajnostnega razvoja.

Pri temi **Snovi v naravi**, učenci znajo:

- prepoznati in opisati glavne povzročitelje onesnaženosti zraka in lokalne onesnaževalce zraka,
- ugotoviti onesnaženje zraka s trdnimi delci,
- predlagati možne rešitve za čistejši zrak (zračni filtri),
- vrednotiti ravnanje oz. odnos ljudi do onesnaževanja zraka in ob tem razložiti, kaj pomeni odgovoren odnos do okolja.

- utemeljiti, da so tudi sami odgovorni za svoje zdravje,
- pojasniti, da lahko nekatere bolezni in poškodbe sami preprečijo z odgovornim ravnanjem.

DRUŽBA

V sklopu **Ljudje v prostoru in v času** učenci:

- se orientirajo na različnih skicah, kartah, zemljevidih; znajo brati podatke, znajo skicirati preproste skice, zemljevide, poznajo naravne osnove za nastanek in razvoj domačega kraja za življenje ljudi, poznajo gospodarske in druge dejavnosti, različne poklice, prepoznajo in analizirajo varne in manj varne poti za pešce in kolesarje, *poznajo različne dejavnike, ki vplivajo na ravnanje udeležencev v prometu, na primerih analizirajo in presojujejo strategije ravnanja pešcev in kolesarjev*, razumejo vlogo posameznika v skupnosti pri skrbi za urejenost domačega kraja, vrednotijo urejenost domačega kraja z vidika različnih potreb ljudi, varovanja okolja ter naravne in kulturne dediščine, *spoznajo vlogo gospodarskih in drugih dejavnosti v domači pokrajini*, vrednotijo vplive človeka na spreminjanje narave, spoznajo naravno in kulturno dediščino domačega kraja / domače pokrajine in razumejo, zakaj moramo skrbeti zanjo, *pojasnijo vzroke in posledice gospodarskih in drugih sprememb skozi preteklost na enem od primerov, presojujejo o načinih varovanja in ohranjanja naravnega in kulturnega okolja.*

V sklopu **Ljudje v družbi**, učenci:

- prepoznajo in ocenijo svoje značilnosti, poznajo in uporabljajo različne veščine komuniciranja in sodelovanja, oblikujejo lastna mnenja in stališča; pripravljeni so jih izraziti in smiselno zagovarjati.

- se orientirajo z različnimi zemljevidi, poznajo in uporabljajo nekatere strategije terenskega dela, spoznajo naravne enote Slovenije, opišejo in primerjajo nekatere naravne in družbene značilnosti, spoznajo značilnosti trajnostnega razvoja, pojasnijo vzroke in posledice gospodarskih in drugih sprememb skozi preteklost, navedejo primere povezanosti in soodvisnosti prebivalcev Zemlje (npr. skozi vlogo komunikacij, prometa, dobrin idr.).

V sklopu **Ljudje v družbi**, učenci:

- razumejo, da kot posamezniki soodgovorno vplivajo na razvoj skupnosti, uporabljajo različne strategije obvladovanja čustev, odločanja in reševanja različnih vprašanj, npr. medosebnih, intelektualnih idr., razvijajo sposobnost za argumentirano izražanje svojih mnenj in stališč, razložijo selitve prebivalcev, vzroke in posledice selitev, uporabljajo različne veščine komuniciranja in sodelovanja, poznajo formalne in neformalne načine usklajevanja interesov in reševanja sporov med ljudmi, razumejo, kaj vpliva na družbeni razvoj, analizirajo in vrednotijo različne učinke družbenih sprememb, raziskujejo (neposredno) družbeno okolje z vidika razvoja in reševanja nekaterih družbenih vprašanj, izdelajo preprosto raziskavo.

ŠPORT

Učenci:

- z zavestnim nadzorom telesa oblikujejo pravilno telesno držo,
- izboljšujejo gibalne in funkcionalne sposobnosti, skladnost/koordinacija gibanja, moč, hitrost, gibljivost, ravnotežje, natančnost, aerobno vzdržljivost,
- zavestno nadzorujejo svoje telo pri gimnastičnih položajih in gibanjih v različnih smereh, okoli različnih osi,
- razumejo prednosti primerne športne opreme in obutve v različnih pogojih,
- poznajo in upoštevajo pravila obnašanja ter osnovna načela varnosti,
- poznajo in razumejo pomen vpliva redne in dovolj intenzivne športne vadbe na telesno držo, kondicijsko pripravljenost, zdravje in dobro počutje,
- oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce,
- razumejo različnost v gibalni učinkovitosti posameznikov,
- upoštevajo higienska pravila povezana z vadbo,
- razumejo pomen varovanja naravne in kulturne dediščine,

- poznajo dejavnike gibalne učinkovitosti.
- razumejo pomen redne spremljave gibalne učinkovitosti.

Dodatne vsebine: izvajanje kolesarjenja kot praktične vsebine, ob katerem učenci spoznavajo teoretične vsebine: odzivanje organizma na povečan napor, športno oblačilo s higienskega, termoregulacijskega, estetskega in varnostnega vidika, načela varnega kolesarjenja, nevarnosti pri kolesarjenju

MATEMATIKA

Povezovanje z vsebinami NIT in DRU, ki vključujejo trajnostno mobilnost, trajnostni razvoj se lahko uresničuje:

- pri temi **Druge vsebine**, učenci

- rešijo problem, ki zahteva zbiranje in urejanje podatkov, njihovo predstavitev ter branje in interpretacijo,
- berejo z razumevanjem, postavljajo raziskovalna oz. problemska vprašanja, rešijo probleme in pri tem uporabljajo različne strategije

SLOVENŠČINA

Povezovanje z vsebinami NIT in DRU, ki vključujejo trajnostno mobilnost, trajnostni razvoj se lahko uresničuje preko razvijanja zmožnosti dvosmerne in enosmerne sporazumevanja, jezikovne in slogovne ter metajezikovne zmožnosti. Izhajamo iz različnih vrst neumetnostnih besedil:

npr. osebnih in telefonskih pogovorov, navadni in elektronski dopis, aktualna novica, opisi, pripoved o doživetjih, seznam, obrazec ...

npr. osebnih in telefonskih pogovorov, navadni in elektronski dopis, opisi, pripoved o doživetjih, seznam, obrazec, oglas, definicija, obnova ...

LIKOVNA UMETNOST

Učenci uresničujejo cilje oblikovanja na ploskvi in oblikovanja v tridimenzionalnem prostoru preko likovnega izražanja v likovnih nalogah, katerih motivi lahko izhajajo iz vsebin predmetov NIT ali DRU oz. trajnostne mobilnosti, trajnostnega razvoja.

GLASBENA UMETNOST

Učenci uresničujejo cilje, ki nadgrajujejo razvoj glasbenih zmožnosti prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Preko glasbenega izvajanja (petje, ritmična izreka, igranje na glasbila), poslušanja in ustvarjanja, ki vključujejo izbor različnih pesmi z besedno vsebino in razpoloženjem v prometu.

TUJI JEZIK – ANGLEŠČINA

Učenci razvijajo splošne, sporazumevalne, medkulturne in druge zmožnosti, vrednote in stališča preko ciljev poslušanja in slušnega razumevanja, govornega sporočanja in sporazumevanja branja in bralnega razumevanja, pisnega sporočanja in sporazumevanja ter mediacije:

- na ravni tematskih področij: *moj dom, moja šola, moje okolje;*
- na ravni interdisciplinarnih tem: *okoljska vzgoja in vzgoja za trajnostni razvoj (npr. učinkovita raba energije in naravnih virov v vsakdanjem življenju, posledice prekomerne rabe energije in naravnih virov, odgovoren odnos do okolja, žive in nežive narave, naravnih virov, onesnaževanja okolja itn.).*

Besedila: basni, dialogi, otroška dramska besedila, filmi, izštevanka, razlage in navodila, obvestila, opisi, pesmi, poročila, pravila, programi prireditve, razglasi, recepti, reklamna sporočila, risanke, šale, televizijski in radijski sporedi, urniki, zgodbe.

GOSPODINJSTVO

Preko modula **Ekonomika gospodinjstva**, učenci: razvijajo občutek odgovornosti za zadovoljevanje potreb, razvijajo odgovornost za svoje zdravje, razumejo, da so viri ključni za zadovoljevanje potreb, se seznanijo z oblikami denarja in različnimi načini plačevanja itd.

na prostem, kot so: igra, izkušnjsko učenje, učenje z raziskovanjem, problemsko učenje... Pomeni, da učitelji, ne glede na izbiro pristopa, načrtujejo smiselne učne dejavnosti in avtentične učne situacije, v katerih bodo učenci zmogli samostojno ali z manjšo pomočjo povezati svoje izkušnje in znanje različnih predmetov, pri tem ozaveščali vlogo varne trajnostne mobilnosti, zdajšnja in prihodnja okoljska ter druga vprašanja mobilnosti in njihovo reševanje, ter krepili trajnostno delovanje.

Izhodišče dejavnosti je lahko neposredno opazovanje situacij, dogodkov in ravnanj ljudi iz našega vsakdana. Učenci skupaj z učiteljem sklepajo o tem, kaj se dogaja, razlagajo in osmišljajo opaženo z namenom povečanja varnosti, smiselnih in ustrežnejših ravnanj v prihodnosti.

Pri praktičnem delu je treba poskrbeti za varnost. Pri načrtovanju raznolikih učnih dejavnosti trajnostne mobilnosti učitelji upoštevajo razvojne značilnosti, potrebe in interese učencev ter vključujejo uporabo sodobne tehnologije.

Primeri učnih dejavnosti izkušnjskega učenja na prostem, ki izhajajo iz ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti pri naravoslovju in tehnika v 4. razredu (Vodopivec idr. 2011, str. 10).

Primeri dejavnosti, ki izhajajo iz ciljev sklopa Premikanje in prevažanje (4. razred) iz učnega načrta za Naravoslovje in tehniko

- Poišči, kje v okolici šole je pomembno, da smo v prometu pozorni drug na drugega. Pojasni zakaj in označi na načrtu.
- Izberi točko opazovanja. Opazuj ravnanje udeležencev v prometu.
- Prehodi pot od točke A do točke B in označi ...
- Opazuj in beleži ...
- Preveri kolo in kolesarsko opremo. Pelji se s kolesom po poligonu tako, da upoštevaš prometne znake/ nakažeš smer.
- Ipd.

Učne dejavnosti in dokazi učenja

V pestrosti učnih dejavnosti za uresničevanje ciljev in vsebin trajnostne mobilnosti oz. namenov učenja, je nujno izbrati takšne, za katere učitelji presodijo, da dosežejo največji učinek učenja pri njihovih učencih. K osmišljanju izbire učnih dejavnosti, pripomore učiteljevo razmišljanje o dokazih učenja učencev na področju trajnostne mobilnosti. Dokazi učenja dajejo vpogled v trenutno znanje učencev, v razvoj njihovih spretnosti in veščin, v doseganje zastavljenega cilja oziroma standarda znanja. Omogočajo informacije za usmerjanje in prilagajanje procesov učenja in poučevanja. Tako kot pri ostalih ciljnih in vsebinah predmetov tudi pri razvoju trajnostne mobilnosti upoštevamo diferenciacijo in individualizacijo.

Dokaze učenčevega učenja in napredka lahko delimo v tri skupine: 1) dokazi učencev, ki izhajajo iz pogovorov

med poukom, 2) dokazi, ki izhajajo iz opazovanj med poukom in 3) dokazi kot izdelki.

Primeri dokazov učencev, ki izhajajo **iz pogovorov** med poukom o trajnostni mobilnosti pri pouku:

- oblikovana vprašanja, dani odgovori učencev, npr. o varnem ravnanju v prometu, varnosti v okolici šole, okoljski problematiki kraja ...
- zamisli, ideje, rešitve, izkušnje učencev, npr. o tem, kako bi ozaveščali pešce in kolesarje k večji vidnosti v prometu glede na vreme, kje bi starši parkirali, ukrepe za varnejši prehod...
- problemsko raziskovalno vprašanje, ki ga oblikujejo učenci, npr. Kako zmanjšati promet pred vhodom v šolo? ...
- intervjuji učencev, npr. z voznikom avtobusa, policistom, redarjem, ravnateljem/ravnateljico, županom ...
- okrogla miza učencev, npr. kolesarske poti v našem mestu ...
- kviz, v katerem sodelujejo učenci ...
- samovrednotenje in vrstniško vrednotenje učencev, npr. o opravljeni vožnji s kolesom ...
- refleksije učencev po dejavnosti, npr. o tem, kako so se počutili kot pešci, kot kolesarji ...
- ipd.

Primeri dokazov učencev, ki izhajajo **iz opazovanj** med poukom, ki uresničuje trajnostno mobilnost:

- razvoj spretnosti in veščin učencev (avdio in video posnetki), ki kažejo na njihovo ravnanje oz. obnašanje v prometu, uporabo prometnih sredstev ...
- načrtovanje in izvajanje dejavnosti;
- delo učencev v skupinskih in sodelovalnih dejavnostih;
- prispevek posameznega učenca k skupinskemu dosežku, npr. pri raziskovanju navad in potreb udeležencev v prometu ...
- razvoj in razumevanje pojmov pri učencih;
- ipd.

Primeri dokazov učencev, ki so **izdelki učenja** o trajnostni mobilnosti:

- ustne in praktične predstavitve, npr. vožnja s kolesom, debata za in proti barvanju kolesarske poti/postavitvi radarja za omejitev hitrosti ...; raziskovalna naloga (raziskava), igra vlog v znanih ali neznanih prometnih situacijah, simulacija novinarske konference, eksperiment, govorni nastop Moja pot v šolo, dramatisacija, ustvarjena pesem, matematična preiskava ...
- vizualne predstavitve: načrt varne poti v šolo in domov, slika problemske situacije, plakat za ozaveščanje staršev k upoštevanju prometnih predpisov, razstava, skica, grafični organizatorji (miselni vzorec, ipd.) ...izdela načrt kolesarjenja za razred in za posameznika, časovni trak ...
- pisna besedila: spis, opis, pismo, novica, scenarij, časopis, reklama, prospekt, oglas, poročilo, strip, brošura ...
- digitalne predstavitve: fotografija, projekcija, film ...
- ipd.

Usmerjanje učenca v učenju

Učenje učencev je učinkovitejše, če poteka v spodbudnem in varnem učnem okolju, če so učenci v svoje učenje aktivno vključeni. Pri tem ni mišljeno samo to, da učenci pri pouku opravijo vse in številne načrtovane učne

dejavnosti trajnostne mobilnosti, temveč fokusirano in skupaj z učiteljem: 1) pokažejo predznanje, dajejo predloge in izrazijo zamisli 2) se seznanijo ali sooblikujejo namene učenja in kriterije uspešnosti, 3) v čim večji meri sodelovalno opravijo učne dejavnosti ter pridobijo raznolike dokaze učenja, 4) spremljajo lastno učenje, dajejo in sprejemajo povratne informacije 5) reflektirajo, samovrednotijo proces in rezultate (dokaze) učenja. S tem učenci pridobivajo znanja in spretnosti, razvijajo stališča in odnos do varnosti v cestnem prometu, mobilnosti, do naravnega in družbenega ožjega in širšega okolja, trajnostnega razvoja.

TEMA:**Varnejše in nevarne poti za pešce in kolesarje v našem kraju**

O temi vem:

Ključne besede:

Vprašanje, na katerega želim odgovor:

Svoje znanje o tem bi ocenil z 😊 😐 😞, ker:

Varnost pešcev na cestnem gradbišču – sestavljanje z Lego konstruktorji; avtor Daniel Nour, 4. razred, Osnovna šola Globoko

Sklep

Pregled veljavnih učnih načrtov z vidika vključenosti trajnostne mobilnosti kaže, da se trajnostno mobilnost uresničuje kot kroskurikularno področje pri različnih predmetih na razredni stopnji. Cilji in vsebine učnih načrtov predmetov neposredno in posredno omogočajo njeno uresničevanje na izvedbenem kurikulumu preko smiselnih učnih dejavnosti, ki jih učitelji načrtujejo za učence. Pregled vključenosti po posameznih razredih pripomore k smiselnemu medpredmetnemu povezovanju in načrtovanje izvedbe takega pouka, v katerem je ob podpori in usmerjanju učitelja, učenec aktiven udeleženec učnega procesa. S tem je učencem tudi pri rednem pouku omogočeno sistematično pridobivanje kompetenc za trajnostno delovanje v šoli in doma, domačem kraju ter drugod.

Viri in literatura:

Budnar, M. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Družba. Elektronska knjiga. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_druzba_OS.

Fokus društvo za sonaraven razvoj. Trajnostna mobilnost. (2015). Pridobljeno s http://www.focus.si/files/Publikacije/trajnostna_mobilnost.pdf.

Holcar Brunauer, A. idr. (2017). Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Holcar Brunauer, A. idr. (2017). Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu. 2. zvezek. V: Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Interaktivni učni načrti. (2019). Pridobljeno s <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>.

Kolar, M. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Elektronska knjiga. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.

Novak, L. idr. (2018). Formativno spremljanje na razredni stopnji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Ogrin, M. idr. (2013). Trajnostna mobilnost. Priročnik za učitelje v osnovnih šolah. Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo in prostor. Digitalni izvod. Pridobljeno s <http://www.na-postaji.si/priro%C4%8Dnik/osnovne-%C5%A1ole.pdf>.

Ogrin, M. idr. (2019). Trajnostna mobilnost. Priročnik za učitelje v osnovnih šolah. Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo in prostor. Digitalni izvod. Pridobljeno s <http://sptm.si/wp-content/uploads/2019/09/trajnostna-mobilnost-sola-web-za-SPTM-1.pdf>.

Ogrin, M. idr. (2015). Trajnostna mobilnost v procesu izobraževanja

Resnik Planinc, T. idr. (2015). Trajnostna mobilnost v procesu izobraževanja. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Vodopivec, I. idr. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika. Elektronska knjiga. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_naravoslovje_in_tehnika.